

[SIGNALEMENT]

Cornelius J. Jaenen, *Promoters, planters, and pioneers. The course and context of Belgian settlement in Western Canada*, Calgary, University Press, 2011, xiii + 348 pp., ill., ISBN 9781552382585

Bij een officiële telling in 1996 gaven liefst 123595 Canadezen aan van Belgische origine te zijn. Hun families waren vanaf de late negentiende eeuw in verschillende golven vanuit het oude thuisland naar de Nieuwe Wereld geëmigreerd. Hoewel het altijd een stap in het onbekende

was, konden de landverhuizers rekenen op de ervaring en steun van land- en vaak zelfs dorpsgenoten die hen waren voorgegaan. Eenmaal ter bestemming – ondanks promotiecampagnes van de Canadese overheid toch een grotere onbekende dan de Verenigde Staten – raakten velen betrokken bij de grote westwaartse beweging die voor het land en zijn bevolking ingrijpende veranderingen inluidde. Hoe Belgische migranten zich in die *frontier civilization* een bestaan uitbouwden, wordt met veel eruditie duidelijk gemaakt in deze baanbrekende studie van de Canadese historicus Cornelius Jaenen, zoon van een Vlaamse vader en Waalse moeder.

In zijn rijkelijk met verhalen van migranten gestoffeerd boek toont de auteur helder aan dat migratiegeschiedenis zich niet tot een afstandelijke analyse van de zogeheten *push-* en *pull-*factoren mag beperken: de beslissing de vertrouwde omgeving te verlaten was altijd het gevolg van individuele en familiale afwegingen. Het is een aanpak die de ingrijpende ervaring meer recht aandoet dan de veralgemeningen in vele andere migratiestudies. Ook plaatst Jaenen de nodige kanttekeningen bij het statuut van *preferred country* dat België van de Canadese migratiediensten kreeg; het betekende allerm minst dat de nieuwkomers overal met open armen werden ontvangen. Bij zware maatschappelijke confrontaties was de inbreng van Belgen nochtans beperkt, met uitzondering van enkele conflicten rond steenkoolmijnen. Al geeft Jaenen amper cijfers, de meeste landgenoten gingen wellicht in de landbouw aan de slag, meer bepaald in de zuivelsector, de kweek van groenten en fruit en de suikerbietenteelt. Ze zochten elkaars gezelschap op, vaak onder de koepel van een Belgian Club, maar tot Belgische gettovorming kwam het in westelijk Canada nergens; wellicht was hun aantal te bescheiden. Een rode draad is dan ook dat deze groep zich door een zogeheten gefragmenteerde etniciteit kenmerkte: in sommige aspecten was hun leven door patronen uit het thuisland gevormd, terwijl ze op andere vlakken moeiteloos aansluiting bij de dominante cultuur van het gastland vonden.

Het boek mag dan wel rijkelijk onderbouwd zijn met materiaal uit Belgische archieven, het lijkt vooral voor een Canadees publiek geschreven: wie met de geschiedenis en geografie van het uitgestrekte land mindervertrouwd is, kan bij momenten het spoor makkelijk bijster raken. Vooral in de vier hoofdstukken gewijd aan specifieke regio's krijgt het particuliere te zeer de bovenhand, ten koste van de analytische en zeker ook chronologische samenhang. Dat euvel wordt echter ruimschoots gecompenseerd waar het over kwesties gaat die alle Canadese Belgen beroerden, onafhankelijk van hun vestigingsplaats: onder meer taal, religie, onderwijs en politiek stelden elk hun uitdagingen aan de inwijkelingen. Tot de boeiendste passages behoren die over natievorming. In een tweetalig land waarin verschillende partijen hun eigen visie op de nationale identiteit probeerden door te zetten, konden de Belgen niet

naast de parallellen met hun thuisland kijken. In praktijk integreerden de Vlamingen zich doorgaans in de Angelsaksische cultuur en sloten de Walen aan bij hun Canadesetaalgenoten, maar deze processen verliepen gradueel en kenden hun beperkingen.

[Andreas Stynen]
